מיכן שפוטין בדיני נפשות תחלה לזכות דיני ממונות מחזירין כו' : ורמינהו יין את הדין זיכה את הדיין, חייב את הזכאי, טימא את הטהור, טיהר את הטמא, מה שעשה עשוי, דישלם מביתו אמר רב יוסף לא קשיא כאן במומחה כאן בשאינו מומחה, ובמומחה מחזירין והכתני אם היה לב"ד פטור מלשלם א"ר נחמן כאן שש גדול הימנו ברכמה ובמנין, כאן שאין גדול הימנו ברכמה ובמנין, רב ששת אמר כאן שטעה בדבר משנה כאן שטעה בשיקול הדעת *דאמר רב ששת אמר רב אסי טעה בדבר משנה חוזר טעה בשיקול הדעת, אינו חוזר, (ה)א"ל (רבינא לרב אשי) אפילו טעה בר' חייא ורבי אושעיא? א"ל אין, אפילו בדרב ושמואל? אמר ליה אין, אפילו בדידי ודידך? א"ל אטו אנן *קטלי קני באגמא אנן *היכי דמי שיקול הדעת? אמר רב פפא כגון תרי תנאי או תרי אמוראי דפליגי אהדדי ולא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר ואיקרי ועבר כחד מינייהו וסוגיא דשמעת אזלי כאידך היינו שיקול הדעת, איתיבי' רב המנונא לרב ששת *מעשה בפרה (*של בית מנחם) שניטלה האם שלה והאכילה רבי טרפון לכלבים ובא מעשה לפני חכמים ביבנה ותתירה (ג)שאמר *תודום הרופא "אין פרה וחזירה יוצאת מאלכסנדריא של מצרים אלא אם כן חותכין האם שלה כדי שלא תלד" א"ר טרפון "הלכה המורך טרפון" אמר לו רבי עקיבא פטור אתה "שבל המומחה (ג)לרבים פטור מלשלם ואי אתה לימא ליה "טועה בדבר משנה" אתה, וטועה בדבר משנה חוזר? הדא ועוד קאמר: הדא דטועה בדבר משנה אתה, וטועה בדבר משנה חוזר ועוד 'אי נמי בשיקול הדעת, מומחה (ו)לרבים אתה וכל המומחה לרבים פטור מלשלם, אמר רב נחמן בר יצחק לרבא מאי הא מותיב רב המנונא לרב ששת מפרה, פרה הרי האכילה לכלבים וליתא רתהדר? הכי קאמר ליה אי אמרת בשלמא טעה בדבר משנה איצטריך דקא מפרחי ר"ש וקאמר ליה אי הוא מומחה לב"ד אתה ואתה פטור מלשלם, אלא אי אמרת טעה בדבר משנה חוזר לימא ליה כיון דאילו הואי פרה דינך לאו דינא, ולא כלום עבדת, השתא נמי לא כלום עבדת, רב חסדא אמר כאן שנטל ונתן ביד כאן שלא נטל ונתן ביד בשלמא חייב את הזכאי כגון שנטל ונתן ביד אלא זיכה את החייב היכי משכחת לה? דאמר ליה "פטור אתה", והא לא נטל ונתן ביד? כיון דאמר "פטור אתה" כמו שנטל ונתן ביד, רבי אלא מתניתין דקתני דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה בשלמא לזכות משכחת לה דא"ל מעיקרא "חייב אתה" ולא נטל ולא נתן ביד, אלא לחובה היכי משכחת לה? דאמר ליה "פטור אתה" והאמרת כיון דא"ל "פטור אתה" כמו שנטל ונתן ביד דמי, הדא קתני דיני ממונות מחזירין לזכות שהיא חובה דכוותה גבי נפשות מחזירין לזכות ואין

מה שעשה עשוי ושלם מביתו. וא"ת מיהר לא הטמא לחמלי מה שעשה עשוי ועוד לי מה שעשה עשוי לחמלי משלם דלכתי לא מיתוקמא דעירבן עם פירותיו עד לנכסוף וי"ל דהשתא סבירא ליה כשעירבן בעל הבית ונכסוף ס"ל כשעירבן חכם והשתא מה שעשה עשוי שעירבן ברוב פירותיו שהוריס דבטלי ברובא ושלם מביתו שעירבן בפירות מועטים וא"ת לחמלי דס"ד כפ' עד כמה (נכורות דף כח:) דלתמיד כר"מ הא שמעינן ליה בפרק הגזקין (ניסין ד' נה:) גבי נפלו ונתפלגו לחפי' שגג לא יעלו דקנסינן שוגג לטו מזיד ולס כן היכי בטלי ברובא וי"ל כיון דעל פי חכם עבוד לא קנים הלי שוגג לי נמי לענין דינא דגרמי מוקי לה כר' מאיר כפ' עד כמה (שם דף כח:) ולא קוטיה לכל מילי:

כאן במומחה. סלי סוגיא בטעה מנה הא רב נחמן ורב יוסף גופייהו אמרינן להו בכתובות בפרק אלמנה (ד' קי:) דלמרי ב"ד שמכרו בלא הכרזה נעשו כמי שטעו בדבר משנה וחוזרים ול"ת בפ"ק דמכילתין (ד' כ:) דמר זוטרא בריה דרב נחמן דן דינא וטעה אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה לי קבלון עלייהו ס' כי טעה נמי בשיקול הדעת אמאי לא היה חוזר הא מומחה הוה וי"מ דמומחה דהכא הייט במומחה דסמיכא: **השתא** נמי לא כלום עבדת. בלא נטל ונתן ביד חייבי דלי התחילה ר' טרפון לכלבים ל"ב טובא עבד ותימה דבפ' עד כמה (נכורות ד' כח: ושם) בהחיה (ה)דן לת הדין בעי לאוקומי כר"מ מקמי דאוקי כשנטל ונתן ביד אמאי חייב חכם כשמיהר לת הטמא במה שעירבן בעל הבית בפירותיו נימא כיון דאילו לא עירבן הוה הדר הטמא נמי לאו כלום עבד וי"ל דסוגיא דהכא לתיא כרבנן אבל לר"מ דדן דינא דגרמי חייב אע"ג דאילו לא עירבן הוה הדר דהא מרלה דיבר לשולחני ומגלא רע מחייב לר"מ בהגוזל קמא (ב"ק ד' ק: ושם) אע"ג דאילו הוה קמן הוה הדר:

עירבן

יב א מיי' פ"ו מהלי סנהדרין כלי ג סמג עשין ל טוש"ע חו"מ סי' כה סעי' ח:

יג ב ג ד ה מיי' שם פלכה ב טוש"ע שם סעי' ב:

יד ו ז מיי' שם פלכה ג טוש"ע שם סעיף ג ועי"ש:

מתנה

◇ ג טעות לענין הסתירה

(ה) כסאר המיסר צ' נשיאי יוסף

* פירוש הגאון רבי הרנ"מ יוסף ז"ל ליוסף הלוק

רבינו חננאל

מיכן שאותחין בתחלה לזכות בדיני נפשות: דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה: איני לחובה ולא לזכות, ומתנן בבכורות שש גדול מטנו' עמד הדין וישלם מביתו ומומחה שאין גדול מטנו' פטור מלשלם. רב ששת אמר מתניתין טעה בדבר משנה דאמר רב ששת אמר רב אסי טעה בדבר משנה חוזר טעה בשיקול הדעת אינו חוזר, א"ל רבינא לרב אשי אפילו טעה בר' חייא ורבי אושעיא? א"ל אין, אפילו בדרב ושמואל? אמר ליה אין, אפילו בדידי ודידך? א"ל אטו אנן קטלי קני באגמא אנן היכי דמי שיקול הדעת? אמר רב פפא כגון תרי תנאי או תרי אמוראי דפליגי אהדדי ולא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר ואיקרי ועבר כחד מינייהו וסוגיא דשמעת אזלי כאידך היינו שיקול הדעת, איתיבי' רב המנונא לרב ששת מעשה בפרה שניטלה האם שלה והאכילה רבי טרפון לכלבים ובא מעשה לפני חכמים ביבנה ותתירה שאמר תודוס הרופא אין פרה וחזירה יוצאת מאלכסנדריא של מצרים אלא אם כן חותכין האם שלה כדי שלא תלד אי"ר טרפון הלכה המורך טרפון אמר לו רבי עקיבא פטור אתה שכל המומחה לרבים פטור מלשלם ואי אתה לימא ליה טועה בדבר משנה אתה וטועה בדבר משנה חוזר ועוד אי נמי בשיקול הדעת מומחה לרבים אתה וכל המומחה לרבים פטור מלשלם, אמר רב נחמן בר יצחק לרבא מאי הא מותיב רב המנונא לרב ששת מפרה, פרה הרי האכילה לכלבים וליתא רתהדר? הכי קאמר ליה אי אמרת בשלמא טעה בדבר משנה איצטריך דקא מפרחי ר"ש וקאמר ליה אי הוא מומחה לב"ד אתה ואתה פטור מלשלם, אלא אי אמרת טעה בדבר משנה חוזר לימא ליה כיון דאילו הואי פרה דינך לאו דינא, ולא כלום עבדת, השתא נמי לא כלום עבדת, רב חסדא אמר כאן שנטל ונתן ביד כאן שלא נטל ונתן ביד בשלמא חייב את הזכאי כגון שנטל ונתן ביד אלא זיכה את החייב היכי משכחת לה? דאמר ליה "פטור אתה", והא לא נטל ונתן ביד? כיון דאמר "פטור אתה" כמו שנטל ונתן ביד, רבי אלא מתניתין דקתני דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה בשלמא לזכות משכחת לה דא"ל מעיקרא "חייב אתה" ולא נטל ולא נתן ביד, אלא לחובה היכי משכחת לה? דאמר ליה "פטור אתה" והאמרת כיון דא"ל "פטור אתה" כמו שנטל ונתן ביד דמי, הדא קתני דיני ממונות מחזירין לזכות שהיא חובה דכוותה גבי נפשות מחזירין לזכות ואין

עין משפט נר מצוה

יג ב ג ד ה מיי' פ"ו מהלי סנהדרין כלי ג סמג עשין ל טוש"ע חו"מ סי' כה סעי' ח:

יד ו ז מיי' שם פלכה ג טוש"ע שם סעיף ג ועי"ש:

מתנה

◇ ג טעות לענין הסתירה

(ה) כסאר המיסר צ' נשיאי יוסף

* פירוש הגאון רבי הרנ"מ יוסף ז"ל ליוסף הלוק

רבינו חננאל

מיכן שאותחין בתחלה לזכות בדיני נפשות: דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה: איני לחובה ולא לזכות, ומתנן בבכורות שש גדול מטנו' עמד הדין וישלם מביתו ומומחה שאין גדול מטנו' פטור מלשלם. רב ששת אמר מתניתין טעה בדבר משנה דאמר רב ששת אמר רב אסי טעה בדבר משנה חוזר טעה בשיקול הדעת אינו חוזר, א"ל רבינא לרב אשי אפילו טעה בר' חייא ורבי אושעיא? א"ל אין, אפילו בדרב ושמואל? אמר ליה אין, אפילו בדידי ודידך? א"ל אטו אנן קטלי קני באגמא אנן היכי דמי שיקול הדעת? אמר רב פפא כגון תרי תנאי או תרי אמוראי דפליגי אהדדי ולא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר ואיקרי ועבר כחד מינייהו וסוגיא דשמעת אזלי כאידך היינו שיקול הדעת, איתיבי' רב המנונא לרב ששת מעשה בפרה שניטלה האם שלה והאכילה רבי טרפון לכלבים ובא מעשה לפני חכמים ביבנה ותתירה שאמר תודוס הרופא אין פרה וחזירה יוצאת מאלכסנדריא של מצרים אלא אם כן חותכין האם שלה כדי שלא תלד אי"ר טרפון הלכה המורך טרפון אמר לו רבי עקיבא פטור אתה שכל המומחה לרבים פטור מלשלם ואי אתה לימא ליה טועה בדבר משנה אתה וטועה בדבר משנה חוזר ועוד אי נמי בשיקול הדעת מומחה לרבים אתה וכל המומחה לרבים פטור מלשלם, אמר רב נחמן בר יצחק לרבא מאי הא מותיב רב המנונא לרב ששת מפרה, פרה הרי האכילה לכלבים וליתא רתהדר? הכי קאמר ליה אי אמרת בשלמא טעה בדבר משנה איצטריך דקא מפרחי ר"ש וקאמר ליה אי הוא מומחה לב"ד אתה ואתה פטור מלשלם, אלא אי אמרת טעה בדבר משנה חוזר לימא ליה כיון דאילו הואי פרה דינך לאו דינא, ולא כלום עבדת, השתא נמי לא כלום עבדת, רב חסדא אמר כאן שנטל ונתן ביד כאן שלא נטל ונתן ביד בשלמא חייב את הזכאי כגון שנטל ונתן ביד אלא זיכה את החייב היכי משכחת לה? דאמר ליה "פטור אתה", והא לא נטל ונתן ביד? כיון דאמר "פטור אתה" כמו שנטל ונתן ביד, רבי אלא מתניתין דקתני דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה בשלמא לזכות משכחת לה דא"ל מעיקרא "חייב אתה" ולא נטל ולא נתן ביד, אלא לחובה היכי משכחת לה? דאמר ליה "פטור אתה" והאמרת כיון דא"ל "פטור אתה" כמו שנטל ונתן ביד דמי, הדא קתני דיני ממונות מחזירין לזכות שהיא חובה דכוותה גבי נפשות מחזירין לזכות ואין

מסורת השס

לעיל ו. ב"ק ק: קידו: בכורות כח: מחזיק דבריו כמ"ל

בבבא בבא

מחזירין - קא אזלי אחר טעמא בדבר אבל בדבר אחר לא לחזיר ולגלגל

מה שעשה עשוי ומיהו אין מלשלם דכיון דטומאה הוא מזלא ביטא דהוה גברא גרם ליה למיטעי: יש גדול סימנא. לאתו גדול *מחזיר דבריו

אמר רב יוסף לא קשיא כאן במומחה כאן בשאינו מומחה. שטעתו מלי בדבר המשנה אין דיט דין לגמרי ותוכר: שיקול הדעת. לקמן מפורש: ואפי' טעה בר' חייא. הלי דבר משנה דקאמר מי אמרי' דאפי' טעה בדבר המשנה בתוספתא דבי רבי חייא ורבי אושעיא שהם סידרו התוספתא וסתמו בה מה שסתמו ולא הוי עיקר כל כך כמשנתו שסתמה רבי שהיה גדול מהם וכל הסיבה מטיה לאו על ידי שהוא נשיא ודקדק עמו בדברים והעמידום על בוריים: ואפי' בדרב ושמואל. במימרא דידהו שפסקו מסכרא שלהם ולא הויא מתני' אלא סברא: אטו אנן קטלי קני באגמא אנן. אחרי שלמדתיך לך שאף המעטה בדברי האמוראים אחוזים מלי גריטותנן מדאחרייני: קטלי קני. קוצים קנים ומלקטי עלים: סוגיין דשמעתא דידך. רוב הדיינין נראין להם דברי הגאון: גרב ששת. דאמר טעה בדבר משנה חוזר: אמר רב אסי. כיון הריון ונקרעת מרפחת ושלפוחית ובלעו מטריא": ופסיקוס. מפני שאמר תודוס הרופא: אין פרה וחזירה כו'. לפי שטוחות הן ואין רוצין שיהיו מעוות במקומות אחרות וקא חזינן דמתקיימת: אלכס המורך טרפון. לשון מרך אי לומר לת דבר משנה חוזר: טועה בדבר משנה חוזר. ולקמן פריך הכא מאי חזרה לאיכא הרי האכילה לכלבים: הכי קאמר ליה. המטעה לי אמרת בשלמא כו': אמר רב. כגון שנטל ונתן ביד. כלומר מה שאירע אירע ואי אתה קמן לא הדרת מיתכשרת: חייבו. דאמר ליה דאי לאו דמומחה הוא הוה בעי שלומי: לאו כלום עבדת. דאיהו הוא דאפסיד אפשיה שהאליכה לכלבים ואת לא אפסדת ליה מידי כמאי דפסקת עלה שם טרפות דהא לי בעית למהדר הדרת: רב חסדא. מהדר לעיל לעטיי מתניתא דן לת הדין: נטל ונתן ביד. כגון שנטל ונתן ביד (ביאור ר"חסדא)

גליון השס

נמי מיכן שפוטין בדיני נפשות תחלה לזכות. עיין לקמן דף סב ע"א ומתירוצי מהרי"ש שם:

תהות הב"ח

(ה) גמ' אינו חוזר (ל"ל דנינא לרב תפי' תוס' ויע"ש ס"ל דרב המנונא לרב ששת: (ב) שם ותתירה מפני שאמר תודוס: (ג) שם המומחה לב"ד סמוך: (ד) שם עבירה מומחה לב"ד אתה וכל מה דאמר לב"ד המומחה לב"ד ולכן לא אמרו לו לזה: (ה) תוס' ד"ה בדבר חוזר וכו' בכסיל דון:

מתנה

ב' פירושים

לעיכר את הסיר ע"ל נטל ונתן ביד (ביאור ר"חסדא)

* אולי בדרך כלל לזה בדבר אבל חוזר ודק עיין בהגה אם לפחות מה לפחות לא לגמרי אלא אם כן שעה אלא אם אין אלא אם כן אינו אחרון אינו אבל פטור אלא אם אינו אחרון (לעיל ו. ד"ה אינו אחרון) ד"ה אינו אחרון אלא אם כן אינו אחרון

[שנת נה.]

נכורות כח:

סס: לקמן נג:

כמו"ר

כ"ל

כ"ל

כ"ל

שעירבן עם פירותיו. הקשה רביע לאפרים לא יהא אלא כממונא בדיני דתנן בפ' הגזקין (גיטין ד' נב:) הממונא והגדמונא והמנכש בשוגג פטור והא גמי בשוגג הוא וכשלמא לחזקיה דאמר התם (דף נג.) אחד שוגג ואחד מזיד חייב ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שיודיעו וגבי חכם בעל הארלה אין לפטור מטעם כדי שיודיעו דכי גמי מחייבת ליה מודע ליה אלא לר' יוחנן דאמר דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד פטור ומה טעם אמרו במזיד חייב אלא כל אחד ואחד מטעמא מהרותיו של תבירו ואומר פטור אי הכא לא שייך לחייב מהאי טעמא מיהו למאי דמוקי במסקנא שגגה ונתן ביד יש לחייב כמו מזיד דאמה ל ליפטר מעטעם כדי שיודיעו ולינן ביד אבל למאי דסבירא ליה מעיקרא שעירבן בעה"ב קשה וי"ל דאמר מקום חייב כמו מזיד שהיה ל לחכם לדקדק בהארלתו ולידע שבעה"ב יערב: **אתיא** רשע רשע תניא גמי הכי.

תימה הקשה לרבא מברייתא דהכא דקאמר בפרק קמא (דף י.) דמלקות תחת מיתה שומדת ולית ליה ג"ש דרשע וכן בפרק קמא דמכות (דף ה.) גבי משלשן בממון ואין משלשן במכות אבל אמר אחיה רשע רשע ורבא אמר בעינן כתבר זמם ולילא ועוד אמנו מתמא דהש"ס בפ"ק דמכות (סס:) כתבי גבי אין העדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין ואמר חייבי מלקות מניין אחיה רשע רשע ויש לומר דרבא אית ליה ג"ש אלא דלהכך מילי קאמר דלא צריך מיהו קשה דבפ' אלו נערות (כתובות דף לה. וסס) גבי חייבי מלקות שוגגין דפטורין מן ממון קאמר חייבי אחיה רשע רשע ורבא אמר אחיה מכה מכה ולרבי יוחנן קשה גמי למאי מחייב חייבי מלקות שוגגין בתשלומין ולא יליף ג"ש דרשע ועוד בהאיא פירקא (דף לז.) קאמר והא מהכא נפקא מהתם נפקא כדי רשעתו ומסיק חדא במיתה וממון וחדא במלקות וממון והשתא במלקות וממון למ"ל קרא תיפוק ליה מג"ש דרשע רשע ויש לומר דרבא ורבי יוחנן לא דרשי התם גזירה שוה דרשע משום דלא הוי בגוף המלקות אלא לפטור ממון דבהדי מלקות וקרא דרשע בגוף המלקות כתיב והיה אם בן הכות הרשע והא דדרשי רבא מכה מכה משום דגבי תשלומים כתיב מכה נפש בהמה ישלמנה אבל אחיי דרשי ג"ש דרשע רשע בכל מקום וסוגיין דהכא פירקין גבי כדי רשעתו תליכא דרבא אחיה דלאחיי למלקות וממון לא צריך קרא דאחיה ג"ש דרשע רשע ומוקי חדא למיתה ומלקות כר"מ:

טעה בטלתה וטלתה מהו. פירש הקונטרס דבטלתה ליכא טעמא לזכות ומימה דהא ליכא מילי מוכח כי היא דפליגי בשילהי ע"ק דמכות (דף ז.) לי אמרינן במגלפין עד שירלו דרך מגלפין לו עד שירלו כמכחול בשפופרת לו חבר בעי מתרין בו וי"ל דמבעיא ליה אם יש בטלתה וטלתה דבר שאין הלדוקין מודין בו וקאמר רבי יוחנן דתמוקדך יקיד קון כו' בעוד שאתה עוסק בשמועתך שאמרתי לך ש"ש חילוק בין דבר שלדוקין מודין בו לדבר שאין הלדוקין מודין בו: **שטעה** שלא כדרכה. פ"ה דלא מפרש חיובא בהאיא דילפינן ממסכתי אמה שמי משכבות באמה ואין הלדוקין מודין וקשה דבדבר זה מודין דכתמוכת בפ"ק דהוריות (דף ה.) דאמר שמואל אין ב"ד חייבין עד שיודה בדבר שאין הלדוקין מודין בו ומסיק בגמ' דאמרי' (שלא) כדרכה וכו' ופריך והא משכבי אמה כתיב ופי' הלדוקין מודין בו וי"ל דהכא מיירי בהטרלה דאמר בכדרכה לפי' בהטרלה אסור שלא כדרכה בגמר ביאה אסור הטרלה שריא אע"ג דפריך התם אהאיא שיטיא מכל מקום לפי המסקנא דהתם איסורא הכא הוא שיטיא שפיר: **אחד** מן התלמידים. תימה הא אמר בספ"ק (דף יז.) דאי אמר איני יודע והדר אמר טעמא (למילתיה) לא שמעינן ליה ולא יהא אלא כאחד מן התלמידים וי"ל דהתם באומר טעמא לחובה והכא באומר טעמא לזכות: אלא

אין מחזירין לחובה מחזירין לזכות = זכות גרידתא, אין מחזירין לחובה = לזכות שהיא חובה, חובתיה דמאן, הא לא קשיא חובתיה דגואל הדם, משום חובתיה דגואל הדם קטלינן ליה לדאי, ותוד מאי "בין, בין", קשיא רבינא אמר כגון שהיה לו ביתו משכון ונטלו ממנו מימא את המהור = דאגעי ביה שרץ טהר את הטמא שעירבן בין פירותיו: דיני נפשות כו': ת"ר מניין ליוצא מבית דין חייב ואמר אחד יש לי ללמד עליו זכות מניין שמחזירין אותו: ת"ל נקי אל תהרג ומניין ליוצא מב"ד זכאי ואמר אחד יש לי ללמד עליו חובה מניין שאין מחזירין אותו: ת"ל צדיק אל תהרג א"ר שימי בר אשי *וחילופא למסית דכתיב לא תחמול ולא תכסה עליו רב כהנא מתני מבי הרג תהרגנו. בעא מניה רבי זירא מרב ששת חייבי גליות (*מניין) אתיא רוצח, רוצח חייבי מלקות (*מניין) *אתיא רשע רשע *תניא נמי הכי חייבי גליות מניין אתיא רוצח רוצח, חייבי מלקות מניין? *אתיא רשע רשע: ואין מחזירין לחובה: אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הוא שטעה בדבר שאין הצדוקין מודין בו אבל טעה בדבר שהצדוקין מודין בו זיל קרי בי רב הוא, בעא מיניה רבי חייא בר אבא מרבי יוחנן טעה בנואף ונואפת מהו? א"ל *אדמוקדך יקיד זיל קיץ קרך וצלי איתמר נמי א"ר אמי א"ר יוחנן טעה בנואף חוזר, אלא היכי דמי אין חוזרין? א"ר אבהו אמר רבי יוחנן כגון שטעה שלא כדרכה: דיני ממונות הכל כו': הכל, ואפילו עדים, נימא מתניתין ר' יוסי ברבי יהודה היא ולא רבנן דתניא יעונה בנפש בין לזכות בין לחובה ר' יוסי ברבי יהודה אומר עונה לזכות ואין עונה לחובה אמר רב פפא באחד מן התלמידים ודברי הכל, מאי

זכות גרידתא. שהיא זכות ל ואינה חובה לבעל דין כגון חלל שכח לו אשה לש: **אין מחזירין לחובה.** דהא לחובה ממש לא מלי לפרושה דהא בדיני ממונות נמי ליתא: **חובתיה דגואל הדם.** שקשה בעיניו שזה ניטל: **בין בין.** קתני תורה אור ברישא בין לזכות בין לחובה אלמא מרתי מילי קתני וליכא לפרושה לזכות שהיא חובה: **רבינא.** מהדר לאוקמי לתירוצא דרב חסדא דמתני' כשנגא נשא ונתן ביד והקשינן לך יזיקה לה החייב מאי נשא ונתן ביד ליכא לכגון שהיה ל מסכן לחובע מן הגתבע ויכה הדיין לה הלוה ואמר ל פטור אתה ונעל המסכן מיד המלוה והחזירו ללוה: **מיפא לא כפסור.** נמי מסכתא לה כשנגא ונתן ביד דנגע(ה) בהו ארץ כשבא לישאל לפניו על דבר הספק דטלד ל במקרותיו ואמר ל הדיין ממלות הן ונטל ארץ והשליך עליהם שלא יהא שוד ספק בדבר והן לא היו אלא מהורות: **מיסר לא כפסור.** ונטלו הדיין מלמה ומירכן עם אחר פירות של נשאל ונמלא שטעה והרי הכל טמא: **נקי.** משמע מן החטא ואע"פ שהחייב בדין: **לדיק.** משמע שנלטדק בדין ואע"פ שאינו נקי: **חייבי גלות מאי.** מי הוו כדיני נפשות לי לא: **כתיב** בחייבי מיתות (במדבר לה) יומת הרוצח וכתיב (שם) בחייבי גלות לנס שמה רוצח: **רשע רשע.** כתיב בדיני נפשות (שם) אשר הוא רשע למות וכתיב בחייבי מלקות (דברים כה) והיה אם בן הכות הרשע: **מניין נמי סבי.** בתוספתא תניא גבי הא מילתא דמחזירין לזכות: **דבר שאין הלדוקין מודין בו.** שאין מטעותו מפורש בתורה ההיא אלא במשנה לו בדברי החמוזרים: **זיל קרי בי רב הוא.** חיטוקים של בית רבן יודעין שאינו כלום והדר: **טעה בנטלה ונטלה.** (ג)איכה(מהן) מי אמרינן מהדרינן ליה לחובה דבשלמא ברולא איכא למיטעי במילי מוכח דלא מיפרש בהאיא כגון בתומר אבן שהרגנו בה לא היה בה כדי מיתה לא בתומרה מפי ההרוג ולא מפי עדים לא בתומר הוא היה רודפנו ולא הרגו, אבל בטלתה ולא הגיל אלא בטלתה וטלתה ליכא טעותא לזכותא: **עד דמוקדך יקיד קון קרך וצלי.** בעוד שאתה עוסק בשמעתך קון לדונין שלך וצלה לתקן לטמאה שאתה בשמעתך הן לב להבין ולהוסיף לקח הרי שמעתא ממני טעה בדבר שהלדוקין מודין בו תחל' ולאי דבר שהלדוקין מודין בו הוא: **אלא מיבי דמי אין חוזרין.** דקתני מתניתין סתם דיני נפשות אין מחזירין לחובה ומרייתא נמי במשנה: **כגון שטעה.** הדיין ויכה בטלתה וטלתה שלא כדרכה דלא מפרש חיובא בהאיא דרבנן יליפי לה (לקמן דף מה.) ממסכתי אמה שמי משכבות, ואין הלדוקין מודין בו: **סכל ואפילו עדים.** שהעידו עליו יסלין ללמד עליו רלוות של זכות: **אמר רב פפא.** הכל דמתניתין לאיתויי תלמידים היושבין שורות לפני הדיינין קאמר דמלמדין זכות ואין מלמדין חובה ודברי הכל: ורבנן

ויסל להגיל באחד מאבריו ולא הגיל אלא הרגו, אבל בטלתה וטלתה ליכא טעותא לזכותא: **עד דמוקדך יקיד קון קרך וצלי.** בעוד שאתה דולקת קטן דלונין שלך וצלה לתקן לטמאה שאתה עוסק בשמעתך הן לב להבין ולהוסיף לקח הרי שמעתא ממני טעה בדבר שהלדוקין מודין בו תחל' ולאי דבר שהלדוקין מודין בו הוא: **אלא מיבי דמי אין חוזרין.** דקתני מתניתין סתם דיני נפשות אין מחזירין לחובה ומרייתא נמי במשנה: **כגון שטעה.** הדיין ויכה בטלתה וטלתה שלא כדרכה דלא מפרש חיובא בהאיא דרבנן יליפי לה (לקמן דף מה.) ממסכתי אמה שמי משכבות, ואין הלדוקין מודין בו: **סכל ואפילו עדים.** שהעידו עליו יסלין ללמד עליו רלוות של זכות: **אמר רב פפא.** הכל דמתניתין לאיתויי תלמידים היושבין שורות לפני הדיינין קאמר דמלמדין זכות ואין מלמדין חובה ודברי הכל:

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה מיפא וכו' ונתן ביד דלגע כסו: (ג) ד"ה טעה בטלתה וטלתה מהו איכה מי אמרינן:

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"ו מהל' סנהדרין הלכה ח ופי"ח שם הל' ח והל' ח סמג עשין לח:

מז ב מיי' שם פי"ח הלכה ה סמג שם:

יז ג ד מיי' שם הל' ה:

יח ה ו מיי' שם פי"ח הלכה ט:

יט ז מיי' שם פי"ח הלכה ח ופ"ט מהל' עדות הלכה ח:

כ ח מיי' פ"ט מהל' סנהדרין הל' ח:

כא ט מיי' פ"י מהל' עדות הל' ח:

נוסחאות

מקורות שאחרין לזכות אלא לחובה דבר:

1- בנטות (מוף מאמרים)

2- גליות

3- מלקות

רבינו חננאל

ואין מחזירין לחובה חובתו דכאן הא היכי משכחת לה ואמרינן הא נמי משכחת לה זכות דרוצח וחובה לגואל הדם שכיון שאמרו לו פטור אתה נמצאו מחייבין לגואל הדם אם יהרגנו הריגה ואקשינן ומשום חובתו דגואל הדם אין מחזירין בזכון שטעו אלא קטלינן להאי ועוד מתניתין בין לזכות בין לחובה קתני תרי בין בין מניין לך לימא מתניתין חדא קתני לזכות שהיא חובה ועלתה בקושיא. רבינא אמר ויכה את החייב נמי משכחת לה שנשא ונתן ביד כגון שהיה ביד הסלוה משכון ואמר ללוה פטור אתה ונגל המשכון מיד הסלוה ונתנו ללוה. פימא הפחות דאגע בה שרץ. פיהר הפמא שעירבן עם פירותיו. נמצא בכולן שעשה מעשה בידו. תוספתא. מכל אלה נתברר לדברי הכל כי מי שאינו מומחה שטעה בדבר משנה ולא נשא ונתן ביד הזוזר והטעה בשקול הדעת ונשא ונתן ביד מה שעשה עשוי ומשלם. ומומחה שאין מי שגדול ממנו מה שעשה עשוי ואין משלם ונמצאו ששה שערים אחרים שצריכין מחקר ריש נתן לפנים ולפני לפנים. לידע משפטיהן. ואלה הן טעה בשקול הדעת ולא נשא ונתן ביד ומומחה שנשא ונתן ביד ושעה בדבר משנה. ומומחה שטעה בדבר משנה ולא נשא ונתן ביד ושאינו מומחה שטעה בשקול הדעת ולא נשא ונתן ביד. או שטעה בדבר משנה ונשא ונתן ביד או טעה בשקול הדעת ונשא ונתן ביד כי חייבין ופטורין וחזרה העמדה פרנין זה בזה וצריכין להשים עיקרים לכללות שפרנין זה בזה מי שיתברר דינן. אילו כולן דברי נאון וצ"ל הן: **דיני נפשות** מחזירין לזכות. ת"ר מניין ליצא מב"ד חייב ואחר אמר יש לי ללמד עליו זכות שמחזירין אותו שנאמר ונקי וצדיק אל תהרגו. ומניין ליוצא זכאי ואמר אחר יש לי ללמד עליו שהוא חייב שאין מחזירין אותו שנאמר וצדיק אל תהרגו וחילופא במסית. ואין מחזירין לחובה. א"ר יוחנן היכא אמרינן אם פשו ופטרו החייב שאין מחזירין אותו לחייבו בשפטו בדבר שאין הצדוקין מודין בו כגון אם תסיו וכיוצא בהן דאתיין מדרשא. אבל פשו בדבר שהצדוקין מודין בו מחזירין. מאי פשטא זיל קרי בי רב הוא: **בעא** מיניה ר' חייא מר' יוחנן פשו בנואף ונואפת כגון שאמרו על הנואף הוחזרה התורה שנאמר ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך. לנואפת לא הוחזרה תורה מהו. א"ל אדמוקדך יקר קון קרך וצלי פי' עד שראשש יוקדת לצליית קרי ראת כמו שצולין אותן ורץ ורץ חרוך וצלה גם אתה. כלומר אם אינך יודע צליית קרי הנה מוקרה לצליית רוץ ראה ולמוד. כך אם אינו יודע דין נואף ונואפת הוא מסרא מלא מות יומת הנואף והנואפת. ילך ולמוד. ואמרי' א"ר יוחנן פשו בנואף ונואפת מחזירין והיכי דמי שאין מחזירין כגון שטעה בהוראה שלא כדרכה: דיני נפשות הכל מלמדין עליו לזכות ואין הכל מלמדין עליו חובה. ואתיין לאוקמה בעד האליבא דר' יוסי דתני עד עתה לזכות ולא לחובה ואוקמה